Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm, B. No: 2023/24183, 22.07.2026 (İstinaf süresinin tefhimden başlatılması – mahkemeye erişim)

Karar metni resmî kaynaktan aktarılmıştır; heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2023/24183)

Karar Tarihi: 22/7/2026

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, istinaf başvuru süresinin tefhimden itibaren başlatılarak istinaf talebinin süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda ayrıca adil yargılanma hakkının farklı güvencelerinin ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiaları da bulunmaktadır.

2. Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na muhalefet suçundan soruşturma başlatmıştır.

3. Başsavcılık başvurucunun 5607 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan cezalandırılması talebiyle 11/11/2020 tarihli iddianameyi düzenlemiştir. İddianamede; başvurucunun yurt dışından ülkemize hava yolu ile giriş yaptığı sırada sırt çantasında ve valizlerinde yapılan kontrolde brüt ağırlığı toplam 650 gram olan işlenmemiş külçe altın tespit edildiği belirtilerek bu şekilde gümrük işlemlerine tabi tutmaksızın kaçak eşyaları yurt dışından Türkiye'ye getiren başvurucunun üzerine atılı suçu işlediği ileri sürülmüştür.

4. İddianamenin kabulüyle açılan dava, Gaziosmanpaşa 1. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılama toplamda dört celse sürmüştür. Mahkeme; suça konu eşyaları gümrük işlemlerine tabi tutmaksızın ülkeye soktuğunun sabit olduğu gerekçesiyle başvurucunun 5607 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan 1 yıl 3 ay hapis ve 37.500 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına, verilen hapis cezasının TCK'nın 51. maddesi uyarınca ertelenmesine, suça konu kaçak eşyaların müsaderesine 11/2/2022 tarihinde karar vermiştir. Gerekçeli kararda hükmün son kısmında sanık müdafiine tefhim tarihinden itibaren 7 gün içinde istinaf kanun yolunun açık olduğu belirtilmiştir.

5. Mahkemenin gerekçeli kararı başvurucu müdafiine 16/4/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Başvurucu müdafii 1/3/2022 tarihinde istinaf başvuru dilekçesi sunmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi (İstinaf Dairesi) kanunen öngörülen yasal 7 günlük süreden sonra istinaf talebinde bulunulduğu gerekçesiyle 12/1/2023 tarihinde istinaf kanun yolu başvurusunun reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu müdafii, İstinaf Dairesinin kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 15. Ceza Dairesi 8/2/2023 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

8. Başvurucu, itirazın reddi kararını 16/2/2023 tarihinde öğrenmiş ve 20/3/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, gerekçeli karar tebliğ edilmeden tefhim dikkate alınarak istinaf başvurusunun süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunan başvurucu, başvuru formunda ileri sürdüğü itirazlarını yinelemiştir.

12. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 273. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "istinaf isteminin…hükmün açıklanmasından itibaren…" yapılacağını düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı anayasallık denetimine tabi tutmuştur. Bu bağlamda, hükmün gerekçesiyle birlikte açıklanmadığı sadece hüküm sonucunun tefhim edildiği durumlarda, istinaf kanun yoluna başvuru süresini hükmün açıklanmasından itibaren başlatan ve kanun yoluna başvuracak tarafa öncelikle süre tutum dilekçesi, gerekçeli kararın tebliğinden sonra ise istinaf nedenlerini bildirir ikinci bir dilekçe sunma zorunluluğu öngören kuralın ulaşılmak istenen amaç bakımından zorunlu olmadığı, mahkemeye erişim hakkına gerekli olmayan bir sınırlama getirdiği belirtilmiştir. Kanun yoluna başvuru süresi hükmün açıklanmasından, başka bir ifadeyle tefhim tarihinden itibaren başlatılacaksa taraflara tefhim edilen kararın hüküm kısmına dayanak oluşturacak hukuki bir gerekçenin bulunmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Kanun yoluna başvuru süresinin hükmün tefhimiyle başladığı durumlarda, hükmün gerekçesini bilmeyen tarafın istinaf kanun yoluna başvuru hakkını gereği gibi kullanabileceğinin söylenemeyeceği, başvurucunun istinaf kanun yoluna başvurma hakkını gereği gibi kullanabilmesi için kararın hangi gerekçe ile verildiğini bilmesi gerektiğine değinilmiştir. Nitekim kanun yolunda ileri sürülecek istinaf sebeplerinin hükmün yalnızca sonucuyla değil gerekçesiyle de ilgili olabileceği bu bakımdan ceza yargılamasında esaslı belgelerden olan ve hükmün maddi ve hukuki temelini oluşturan gerekçeyi içeren hükmün kanun yoluna başvuru hakkını kullanabilmesi için taraflara bildirilmesi gerekeceği sonucuna ulaşarak kuralın iptaline karar vermiştir (AYM, E.2022/144, K.2023/137, 26/7/2023, bkz. §§ 45, 50).

15. Anayasa Mahkemesi [GK], B. No: 2019/42687, 8/3/2023 kararında mahkemeye erişim hakkı kapsamında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile benzer nitelikteki ihlal iddialarını medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalar yönünden incelediği [2. B.], B. No: 2021/26038, 22/11/2023 kararında, gerekçesi açıklanmamış bir hükmün tefhim edilmiş sayılmayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi; başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği bu durumda kanun yolu merciinin somut olayın şartlarında istinaf süresini, ilk derece mahkemesi kararının gerekçesini açıklamadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (anılan kararda bkz. §§ 41, 42).

16. Somut olayda İstinaf Dairesi, başvurucunun yüzüne karşı verilen (tefhim edilen) hükme karşı -yedi günlük- yasal süre geçtikten sonra istinaf talebinde bulunulduğu gerekçesiyle istinaf isteminin reddine karar vermiştir.

17. Başvuru konusu olayda, başvurucu kısa kararın tefhimi ile birlikte kararın gerekçesini öğrenememiştir. Öte yandan gerekçeli kararın da başvurucu müdafiine 16/4/2022 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda karar gerekçesini öğrenemeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemek, öngörülemez bir yorum olacak ve bu durum başvurucuya hedeflenen meşru amaçla orantısız bir külfet yükleyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. B. No: 2021/26038, § 42).

18. Öte yandan olay tarihinde yürürlükte bulunan -7499 sayılı Kanun'la 5271 sayılı Kanun'da yapılan ve 1/6/2024 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikler öncesinde- 5271 sayılı Kanun'un 273. maddesi uyarınca istinaf kanun yoluna başvurmak için istinaf talebinin hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün içinde yapılacağı belirtilmiştir. Ancak 1/6/2024 tarihinde yürürlüğe giren değişikliklerle birlikte “hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün” ibaresi “hükmün gerekçesiyle birlikte tebliğ edildiği tarihten itibaren iki hafta” şeklinde değiştirilmiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvuruda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden ulaşılan sonuç ve uygun görülen giderim gözetilerek adil yargılanma hakkına ilişkin diğer şikâyetler ile mülkiyet hakkına ilişkin şikâyet hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

Ç. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziosmanpaşa 1. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2020/1392, K.2022/224) GÖNDERİLMESİNE,

D. 1480,40 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 41.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/7/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.